

1720, 19 b 24

PROGRAMMA
IO. CHRISTIANI
SCHROETERI, D.

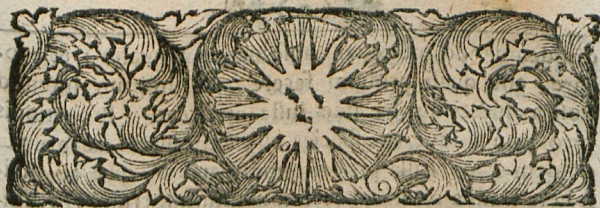
PROFESSORIS PVBLICI, CVRIÆ PROVIN-
CIALIS ITIDEM ATQVE SCABINATVS
ASSESSORIS, ET FACVLTATIS IVRI-
DICAÆ HOC TEMPORE
DECANI

LECTIONI AVSPICALI
CHRISTIANI GOTTLIEBII
MORIZ,

SVMORVM IN VTROQVE IVRE HONORVM
CANDIDATI CLARISSIMI
PRAEMISSVM.

IENAE,
Literis MVLLERIANIS.

De variis Speciebus Probationis.

Cognitio iudicis juxta atque officium
aduocatorum circa duo potissimum
versantur, constitutionem causæ scilicet,
& probationem: constituitur vero cau-
sa, assertione actoris & contradictio-
ne rei, qua constituta, cum res fiat
dubia, opus est externis rerum adminiculis, per quæ
veritas apprehendatur. Vnde verissimum est, nulla, si-
ue priuata, siue publica iudicia, sine probationibus pos-
se consistere. *L. 1. de Testib. L. ult. C. de Probation.* an-
te probationem enim, intentio vel exceptio quasi vacua
est & inanis, & per probationem demum impletur. *L.*
19. pr. de Probation. Quod & ipsum priuaterum iudicio-
rum formulæ satis demonstrant: vt in actionibus in
personam, SI PARET, hoc est, si apparet, si
probatum sit, EVM DARE, FACERE, OPOR-
TERE, & in actionibus in rem, SI PARET REM
DE QVA AGITVR EIVS ESSE, Guilhelm. Maran,
ad Digest. tit. de Probation. Apparet hinc, probandi
vsum propter causas in iudicio controuersas institutum
esse, vt veritas certo constet rerum adminiculo, quod au-

condemnando iudex, aut absoluendo sequatur; & probare, esse quasi probum facere, vt nimirum intentio nostra iudici proba siue iusta appareat. Probationis vero non vtique vna species est, sed plures: ac prima quidem & nota illa probationum partitiō, quæ ab Aristotele tradita omnium fere consensum meruit, vt Quintilianus refert, quod aliæ sint artificiales, aliæ inartificiales. Illæ sunt, quæ ex re ipsa nascuntur, & inde ab eo qui rem probare vult, arte eruuntur, nec æque in sensus incurrunt, sed tantum ingenio comprehenduntur, ex quo artificiales dictæ: hæ vero, quæ testimonio posita, ad faciendam fidem extrinsecus assumuntur, ideo inartificiales dictæ, non quod arte non tractentur, cum allata fuerint, sed quod ad eas inueniendas, licet maxime quaeris, nihil ars prodest. Vt notat Donellus *Operum prior. tit. de Probation. c. 5.* Atque in his hactenus exigua pars contentionum forensium consistit: omnis enim lis & omne iudicium, teste Heliodoro, duas maximas probationes agnoscit, videlicet probationes scriptas, & eas quæ per testes fiunt. Commodissime autem probatio perficitur, & instrumentorum incorrupta fide, *L. ii. C. de Fide Instrument.* de quorum omnisque scripturae vsu, Gaius in *L. 4. de cod.* docet, fieri de rebus scripturas, vt quod actum est, per eas facilius probari possit. Quæ ratione non immerito Accursius, probationem per instrumenta potiore duxit probatione qua fit per testes, cum hi dilata controuersia, aut mutare consilium, aut decedere possint, *L. 3. S. 5. de Carbon. edict.* scripturae autem permaneant. Quamuis enim quæ a viua dicuntur voce, digniora fide, his quæ defuncti animantis corio continentur, existimari Innocentius in *c.*

10. X. de Fide instrument. recte tamen hoc Innocentii dictum ineptum videtur Pacio, in L. 15. C. de Fid. instrument. n. 31. quod non membrana probet, sed scriptura, quæ ea membrana continetur, vel potius sententia eius scriptura: sicut cum testis loquitur, non sonus ille, aut aer motus probat, sed ipsa verba, aut potius sententia verbis expressa. Nec unquam testes audiuntur in illis negotiis, in quibus lex ipsa scripturam præcise desiderat. Exemplo sunt mandata Principum, quæ non nisi per exhibitionem scripturæ probantur. L. 1. C. de Mandat. Princip. in quo non quidem mortui animantis corio, sed sacræ annotationi iubentis Principis fides exhibetur. Carol. Eman. Vizzanius ad d. l. 1. n. 9. Cum primis autem legitima ratione fides est adhibenda illis scripturis quæ ab iis, qui publici alicuius officii autoritatem habent indubitam, aut conscribuntur, aut in formam publicam rediguntur. Censuræ & monumenta publica, Marcellus ait. in L. 10. de Probation. potiora testibus esse, Senatus censuit. Sed & in uniuersum Paulus monet, §. Sent. 15. testes, cum de fide tabularum nihil dicitur, hoc est, instrumenti fides indubium non vocatur, aduersus scripturam interrogari non posse. Porro inter ipsa quodque instrumenta publica non leue discrimen intercedit: sunt enim quæ & testes desiderant, & contraria probatione euertere possunt, L. 18. C. de Probat. sunt quibus nec testes intercedunt, nec ullo subterfugio confundi queunt. Nam & ea instrumenta quæ per tabelliones conficiuntur, publice fieri dicuntur, atque publica appellantur, quia non priuatim inter contrahentes res geritur, sed palam apud eum, qui instrumentis scribendis præpositus

est, & quasi publico munere ea in re fungitur; & tamen ea quoque testes desiderant rei gesta, sine quibus nihil agi intelligitur, & in dubium reuocari eorum fides potest. *Non. 73. c. 5. § 7.* Ex aduerso indubitata habetur fidei illa scriptura, cuius Princeps est autor, quae nec testibus indiget, nec vnquam per testes eliditur, ceu nullius fuisse decisum Paul. Duranus refert. *Dec. 131. n. 13.* Maxime omnium autem instrumentis publicis accensenda veniunt acta omnia & monumenta iudicialia, quae & forensia vocantur, forte quod eis in foro, in quo ius redditur, utamur. *L. 19. C. de Fide instrum.* Obtinuit enim ut qualibet scriptura, etiamsi a priuatis confecta, ac deinde iudici exhibita sit, & in eum locum relata, ubi publica earum rerum acta asseruantur, publica censeatur, plenamque fidem faciat, quamuis nulli adhibiti testes fuerint, *L. 31. C. de Donation.* tamque in concussa & perpetua gaudeat firmitate, ut fides eius nec negatione nostra infirmari, nec testibus eneruari queat. Ea propter, cum Lucius Septimius Severus Imperator legum conditor longe aequabilium, quantum momenti situm in actis publicis esset, competentissimum haberet, quamque conduceret petentibus editionem eorum non denegari, tam civilia quam criminalia acta, exhiberi inspicienda, ad inuestigandam veritatis fidem iussit, in Lege II. Cod. de Edendo. Quam ipsam constitutionem, in lectione, quam vocant, cursoria, explicandam sibi duxit

CHRISTIANVS GOTTLIEBIVS MORIZ,

clarissimus iurium candidatus.

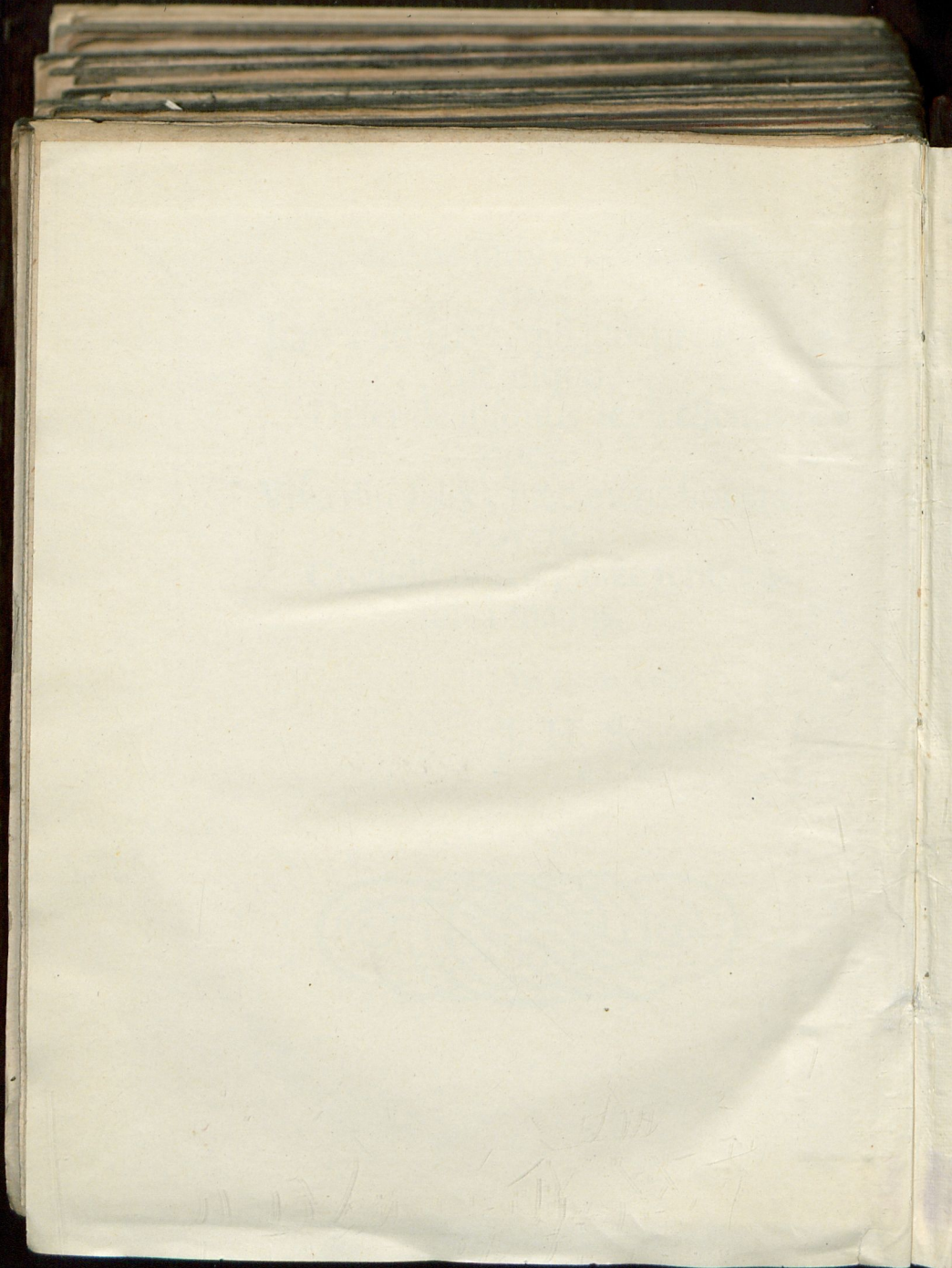
Cuius de vita, quod moris est, ut paucis exponamus, patriam is nactus est Longobalissam, opportunum mercimoniis em-

emporium. Viuere ea in vrbe coepit anno post reparatam per Christum salutem M DC XCV. IV. Kalend. Decembr. Patrem habuit Henricum Eberhardum Moriz, honestissimum dictæ vrbis ciuem & mercaturæ operam dantem: qui quidem, si opem a patribus ferendam filiis spectes, mature decessit. Mater, pietate reliquisque virtutibus conspicua fœmina, adhuc vita fruitur, estque ex stirpe Hoppiorum oriunda, cuius Pater Christianus Hoppius, modo memoratæ ciuitatis senator fuit grauisissimus, itemque mercator. Auo, si patrem respexeris, vsus est Henrico Moriz, nobilissimæ vrbis Halæ in Saxonia a secretis ministro. Qui parentes multum bene educando filio suo desudarunt, commendaruntq; eum quum puer adhuc esset, patruo suo Christophoro Gottlieb Moriz, iurium candidato dignissimo, quo duce eos in pietatis studio atque liberalibus disciplinæ progressus, vt iam humaniora quæ vocant, amare coeperit. Proinde, patria vrbe relicta, Gotham petiit, vbi diligentiam suam per triennium moderantibus Vockerodtio Reichardoque, viris in hoc eruditionis genere felicissimis, voti sui compos factus est. Horum suasu, post impetratam honestam missionem, fundamentis feliciter iactis altiora superstruere alibi constituit. Profectus igitur Halam anno M DCC XIII. ad XVI. Idus Septembr. inter ciues academicos relatus est. Vbi multum temporis multum operæ in eo posuit, vt a principibus huius memoræ illic doctoribus, Thomasio, Boehmero, Ludevvingio, Gundlingio, cœterisque, assidue acciperet fontes iuris, nihilque se dignius putauit, quam istorum voces, vix interiecta mora, aures suas circumsonare. Ex his facile apparet, quam ægre tulerit, quod per valetudinem diu-

nius

tius ibi commorari non licuerit: cui ut consuleret, cœlum mutauit, lenamque hanc adiit, vbi strenuus musarum cultor esse non desistit, sed iuxta publice docentes & intra priuatos parietes Gerhardum, Beckium, Marbachiumque cupide audiendo non parum in legitima scientia profecit. Tandem, ut, quod proposuerat sibi, absolueret, Wittebergensium academiam visit, cuius doctores probatissimos, Wernherum, Menkenium, & ad extremum Crausium, qui suos auditores ad agendum in foro idoneos reddere elaborat, tanto cum fructu integrum annum audiuit, ut, periculum sui facturus, extenore Legis Saxonicae electoralis ibidem examen subierit. In quo, quemadmodum steterit, vel ex eo iudicari potest, quod dignus habitus fuerit, qui in iudiciis præsto clientibus esset. Quibus rebus gestis Dresdam se contulit, ibique edito pro more specimine, & præstito iustitiæ iuramento in numerum eorum, relatus est, qui causarum patrōni vocantur. Inde reuertens in patriam, exantlatorum præmia laborum ex Lyceo hoc nostro petenda sibi existimauit. Professio itaque apud ordinem Iureconsultorum nomine suo, postquam in confectis examinibus dignum se candidati elogio probauit, ad publica etiam specimina vnanimi consensu fuit admissus. Quare ut solita craftini hora, Magnificus Academiae Pro-Rector, illustrissimus Comes de Solms, Procures omnium ordinum excellentissimi, quique alias Iurisprudentiæ studia amant & colunt, simulque addicta illi florentissima iuuentus, Cadidato nostro faueant, benignasque præbeant aures, est quod demisse ac perofficiose rogo. P. P. lenæ. V. Non. Mart. M DCC XX.

Jena, Diss., 1720

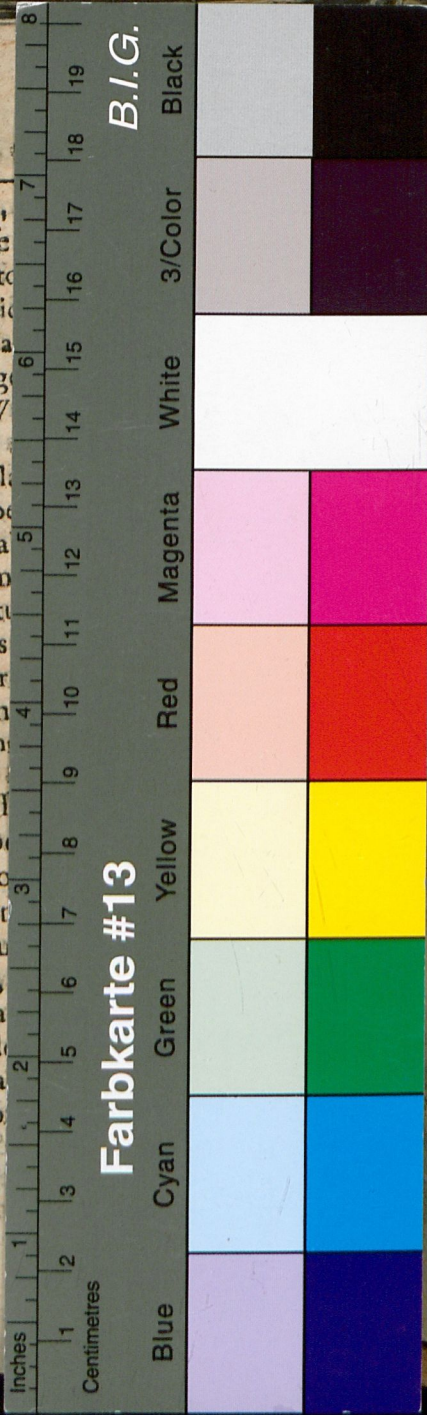

Sb.

VD 18

B.I.G.

Farbkarte #13

1720,19 la 24 ✓

PROGRAMMA
IO. CHRISTIANI
SCHROETERI, D.

PROFESSORIS PVBLICI, CVRIÆ PROVIN-
CIALIS ITIDEM ATQVE SCABINATVS
ASSESSORIS, ET FACVLTATIS IVRI-
DICAE HOC TEMPORE
DECANI

LECTIONI AVSPICALI
CHRISTIANI GOTTLIEBII
MORIZ,

SVMORVM IN VTROQVE IVRE HONORVM
CANDIDATI CLARISSIMI
PRAEMISSVM.

IENAE,
Literis MVLLERIANIS.

De variis speciebus Probationis.

